

Jöntürklerden Sontürklere Tıbbiyeli

Tahir Hatiboğlu
Otopsi Yayınları İstanbul 2002
ISBN 975-8410-24 184 s.

Tıbbiye tarihi değinilen, ancak bütünüyle pek ele alınmayan bir konu. Bugün Tıbbiye tarihini ele alan iki kitabı tanıttacağım. İlk yazarımız Hatiboğlu, "Günümüzde tıbbiyeliler geçmişlerini bilmiyorlar" diyor. Bu durumun nedeni ve önemi hakkında görüşler farklı olsa da herhalde kimsenin bu saptamaya itirazı olmaz.

Osmanlı Tıbbiyesi kısa sürede ülke tarihine damgasını basmıştı; mezunları ülkenin hekim ve yönetici kadrolarını sağladı, bu kadro savaşlarda büyük yararlık gösterdi; İmparatorluğu kurtaramayan Askeriye ve Tıbbiye İmparatorluğun mirasçısı Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük rol oynadı. Tarihçi Bernard Lewis'e göre "...tıp eğitiminin pozitivist niteliği, biyolojik ve materyalist bir dünya görüşünün benimsenmesine ve tutucu değerlerden uzaklaşmaya hizmet ediyordu." Her iki kitap, bu hareketli geçmişe ışık tutuyor. Birinci kitabın kaynaklarının belgelenmesinde yeterli özenin gösterilmediğini, yer yer "kaside" üslûbunun ağır bastığı ikinci kitabın görsel malzeme yönünden çok zengin olduğunu ekleyelim.

- 1872: "Beyoğlu Naum Tiyatrosunda güzel bir Fransız kıza çalışmaktaydı; güftesinde "joli Turc" (yakışıklı Türk) ifadesinin geçtiği şarkıyla ünlenmişti. (O sırada Beyoğlu'nda olan) Tıbbiyenin öğrencileri bir gün bu şarkıyı dinlemek için tiyatroya gider ve şarkıyı isterler. Tiyatroda bulunan Beyoğlu levantenleri Fransız Ulusal Marşı'nı isteyince, Tıbbiyeliler başka ulusun marşını istemeyiz diye hücum eder ve tiyatroya hakim olurlar." Bu olaydan sonra Mektebi Tıbbiye Beyoğlu'ndan Demirkapı'ya sürülür. (s.59-60) • 1888: Marko Paşa öldüğünde Mekteb-i Tıbbiye Nazırlığına Saip Paşa atanır. Sultan Abdülhamid'in "Öğrenciler pek serbest..." serzenişi üzerine Paşa; "Dünyanın her tarafında tıp öğrencileri serbest yaşarlar. Zira tababet hayatını feda etmektir. Baskı altında tababet öğrenilmez" der. (s.78) • 1889: 3 Haziran'da dört Tıbbiyeli tarafından okul bahçesinde kurulan İttihat-ı Osmani İttihat ve Terakki'ye dönüşecektir. (s.65) • 1897: Sultan Abdülhamit'e suikast girişimi; 32'si Tıbbiyeli, diğerleri Harbiyeli 78 öğrenci suçlu bulunarak Şeref Vapuru ile Trablusgarp'a oradan da Fizan'a sürülürler. (s.88) • 1903: 6 Kasım "Birkaç Tıbbiye-i Askeriye talebesi hürriyetperverane nümayiş ve ceplerinde evrak-ı muzırta bulunmasından dolayı tevkif edilerek Fizan'a sürüldü, Padişah ihtilal yatağı addettiği Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye'nin derhal Haydarpaşa'ya taşınmasını irade buyurdu. Bir hafta içinde sürüldük" (Cemil Topuzlu). (s.90) • 1915: 18-19 Mayıs 1915'te Tıbbiye I. sınıf öğrencilerinin tamamı Çanakkale Savaşı'nda şehit düştü; Fakülte 1921'de hiç mezun vermedi. (s.133) • 1919: 14 Mart; 1827'de Osmanlı'da çağdaş tıp eğitiminin başlangıç günü, ilk kez 1919'un 3 şubat'ında Tıbbiyeyi işgal eden İngilizlere protesto etmek için, işgalden 40 gün sonra kutlandı.(s.16) •

1919: 10 Nisan; Mondros sonrasında Damat Ferit Paşa iktidara geldi; Ermeni tehcirinden sorumlu tutulan Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey 10 Nisan 1919 17.20'de Beyazıt Meydanı'nda idam edildi. Tıbbiyeliler, Kemal Bey'in cenazesine sahip çıkarak omuzlarında Kadıköy Kuşdili'ndeki Mahmut Baba Türbesi'ne götürdüler. Mezarı başında genç bir Tıbbiyeli konuştu: "Kemal!... Sen şu anda toprağa verdiğimiz bir çiçeksin! Orada büyüyeceksin, dalların o kadar dikenli olacak ki, seni bu akibete layık görenlerin hepsini paramparça edecek. İntikamın behemahal alınacaktır Kemal!...". (s.135)

Türkiye'nin ve Bir Tıbbiyelinin Öyküsü

Osman Cevdet Çubukçu
Nadire Berker-Şelim Yalçın
Vehbi Koç Vakfı İstanbul 2003
ISBN 975-296-027-8 262 s.

İstanbul'un işgal edildiği 16 Mart 1920 günü Tıbbiyelilerin Haydarpaşa binasının iki kulesi arasına çektikleri dev bir Türk bayrağı işgal kuvvetlerine başkaldırıcısına İstanbul semalarında dalgalandı.

1922'de Edebiyat Fakültesi'nden beş öğretim üyesi Milli Mücadele'ye karşı cephe aldılar. İstanbul hükümetinin eğitim bakanı Ali Kemal Sakarya zaferini kutlayanlara: Anadolu'da Celali gibi 'Kemali' eşkiyasının türediğini, bayram edilecek bir şey görmediğini söyledi. Edebiyatçı Cenap Şehabettin Yunan işgaline üzülen öğrencilere 'Niçin müteessir oluyorsunuz efendiler? Memnun olmalısınız. Yunanlılar bizim menfaatimiz için memleketi haydutlardan temizlemeye çalışıyorlar.' dedi (Gürkan, s.130) Mustafa Kemal ve arkadaşlarına eşkiya denmesini, yurdun düşman tarafından çiğnenmesinin hayırlı olduğunu iddia edilmesini hazmedemeyen öğrenciler boykot başlattılar. Darülfünun ve Tıbbiye kapatıldı. Tıbbiyenin başını çektiği boykot çok etkili oldu. Mayıs ayındaki mitinge katılan 4000 kişi bu öğretim üyelerini kınadı. Tıbbiyeli Sırrı Bey mitingde bağımsızlık için sonuna kadar savaşıcaklarını ilan etti. 4 ay 20 gün mücadeleden sonra Yunan işgalini öven öğretim üyeleri Darülfünun'dan atıldılar. Ali Kemal kısa bir süre sonra İzmit'te linç edildi. Dr. Rıza Tevfik Cumhuriyet'ten sonra sürgüne yollandı. Boykot bitip okul açıldıktan bir gün sonra Büyük Taarruz haberi geldi. İstanbul'da kazandıkları küçük zaferin Anadolu'da memleketin kurtuluşunu müjdeleyen büyük zafere dönüşeceği umudu Darülfünun'u sarmıştı.

Mütareke'de Tıbbiye'nin bir başka başarısı işgal kuvvetlerinin ısrarı ile hoca olarak alınan Fransız Dr. de Lamare'ı fakülteden uzaklaştırmak olmuştu. De Lamare Lozan Konferansı'na gönderdiği gizli raporda Türklerin hekimliği beceremediklerini, Avrupalıların Türkiye'de istedikleri gibi hekimlik yapma hakkının sürmesini savunmuştu. Lozan'daki Türk heyetinden Dr. Rıza Nur, Türk hekimlerinin başarılarını savunarak bu yüz kızartıcı koşulun anlaşmaya girmesini engelledi. (s. 93-4)